

NOTA

MAASEIK

KAPUCIJNENKLOOSTER
(prov. Limburg)

PROGRAMMA VAN
MAATREGELEN

Auteurs: Michelle ARNOUTS, Bart
BARTHOLOMIEUX

Projectcode: 2020^E97

- **Administratieve gegevens**

Vergunningsnummer:	2020E97
Naam erkende archeoloog:	MONUMENT - VANDEKERCKHOVE (Archeoloog type 1)
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
Locatiegegevens:	Maaseik Kapucijnenklooster
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	X:249 537 – Y: 199 363; X: 249 748 – y: 199 510
Kadastergegevens:	Maaseik, Afdeling 1, Sectie E, nr. 196m, 196n (zie bijlage 1)
Begindatum onderzoek:	05/01/2021
Einddatum onderzoek:	29/01/2021
Relevante termen thesauri:	Proefputten, klooster, Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd Maaseik
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

➔ zie het verslag van resultaten proefputten Fase 1

- **Resultaten vooronderzoek**

➔ zie bekrachtigde archeologienota ID 11760¹ en verslag van resultaten proefputten Fase 1.

- **Gemotiveerd advies**

Naar aanleiding van het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning te Maaseik ten behoeve van de restauratie van het bestaande kloostercomplex aan de Loerstraat en Capucienstraat werd, na de uitvoering van de archeologienota, het voorgestelde vooronderzoek gefaseerd uitgevoerd. Aanvankelijk was dit niet de bedoeling maar door de vertraging, opgelopen door de afbraakwerken, was er de noodzaak om het vooronderzoek in twee fases op te splitsen. Onderhavige nota betreft de rapportering van Fase 1 waarin proefputten 3 tem 21 werden uitgevoerd. Wanneer de nodige gebouwen zijn afgebroken kan Fase 2 opgestart. In Fase 2 worden de resterende putten (1, 2, 22 en 23) uit het programma van de in akte genomen archeologienota ID11760 uitgevoerd. De resultaten hiervan worden gerapporteerd in een aparte nota.

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 1377m². Tijdens Fase 1 van het proefputtenonderzoek werden 19 putten uitgevoerd naar analogie van het proefputtenplan. Hierbij werd 177m² van het plangebied onderzocht waarbij 51 profielen werden geregistreerd. Op basis van de onderzoeksresultaten van Fase 1

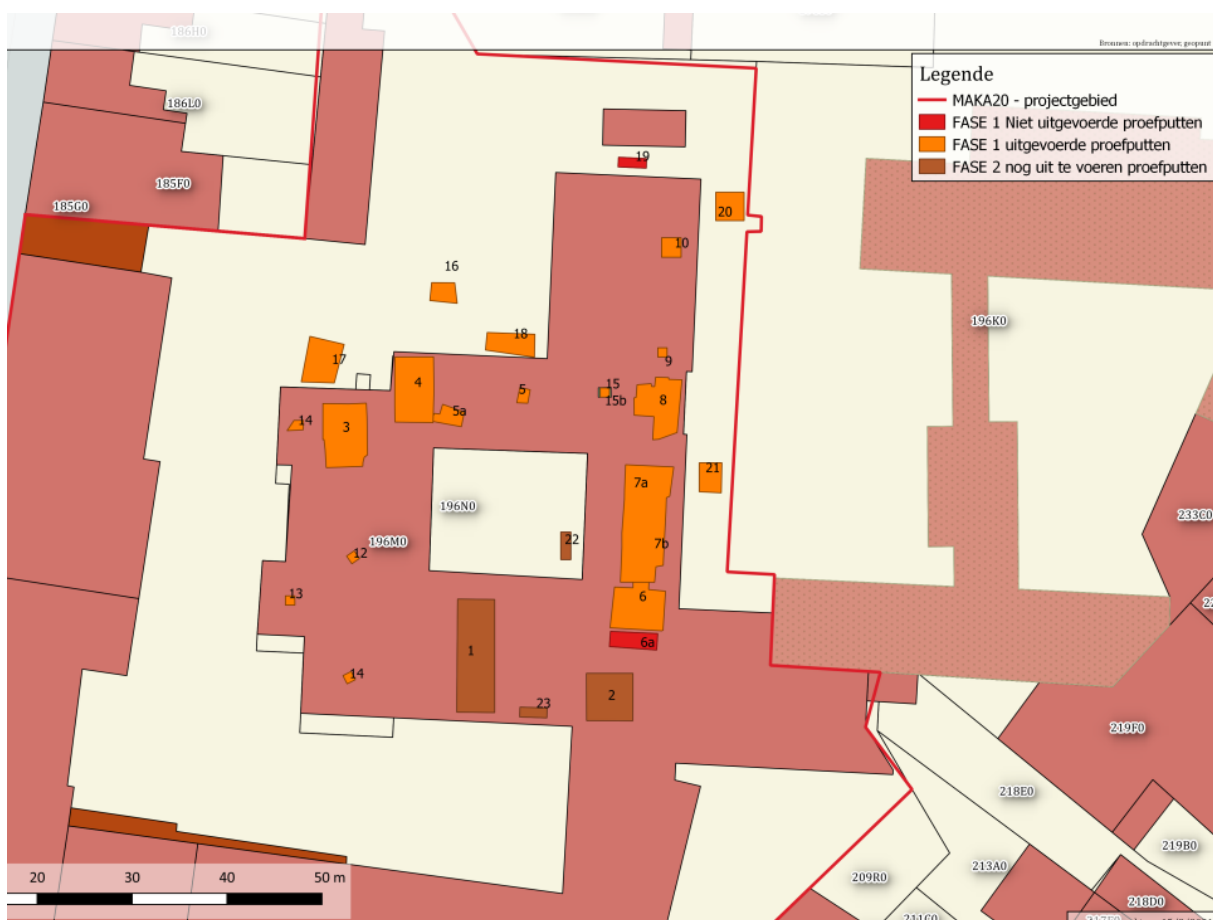
¹ Zoals gesitueerd in de bekrachtigde archeologienota ID 11760 – terug te vinden via link: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11760>

kan gesteld worden dat het archeologisch niveau zich in de kapel op -60cm bevindt ten opzichte van het huidige vloerniveau. Binnen de kelders bevindt het eerste archeologisch niveau zich in de meeste gevallen onder het zandbed van de huidige vloer. De moederbodem wordt gekenmerkt door een zeer hard, licht gelig, bruine colluviale leemafzetting. In de onderzochte proefputten buiten het kloostercomplex situeerde het eerste archeologisch niveau zich op een diepte van -70cm onder het niveau van het huidige wegdek.

In totaal werden tijdens Fase 1 143 sporen geregistreerd. De verschillende sporen betreffen voornamelijk ophogingspakketten en lagen die onderzocht werden bij de registratie van de verschillende profielen. Daarnaast zijn de verschillende funderingselementen van het muurwerk opgetekend. In een aantal werkputten is de aanwezigheid van een bakstenen vloerniveau geregistreerd, alsook de aanwezigheid van een oudere werkvloer. Deze laatste is waarschijnlijk toe te schrijven aan de initiële bouw van het klooster en de kapel. Daarnaast zijn muurwerk, afvalkuilen en puinkuilen aangetroffen. Deze kunnen gekoppeld worden aan de gebruiksfase van het klooster. Het vondstmateriaal dat werd verzameld ligt in dezelfde lijn en dateert in de 17de-18de eeuw. Een vlakdekkende opgraving kan leiden tot een verdere fasering van de sporen en een beter inzicht in het consumptiepatroon gedurende de periode waarin deze afvalkuilen werden aangelegd. Daarnaast kan de aard en datering van de aangetroffen oudere leeflaag via verder onderzoek achterhaald worden.

Concluderend kan gesteld worden dat uit Fase 1 van het vooronderzoek blijkt dat op het plangebied een archeologische site aanwezig is. Dit vertaalt zich in de aanwezigheid van een oudere leeflaag die op een aantal plaatsen binnen het plangebied nog niet vernield werd door de bouwactiviteit van het klooster. Dit pakket dient onder de vorm van een opgraving verder onderzocht te worden in WP5 en WP15. Daarnaast zijn er sporen aangetroffen die in verband kunnen worden gebracht met de bouwfase of een eerste gebruiksfase van het klooster. Deze sporen zullen worden opgegraven in de kelders waar zich WP3, WP4, WP 6, WP7 en WP15b bevinden. Bij de buitenaanleg zal de zone van de collector (WP16) tevens vlakdekkend worden opgegraven. De archeologische sporen die bij WP17-18 werden aangetroffen, kunnen op basis van het vooronderzoek niet in een breder ruimtelijk perspectief geplaatst worden. Een werfbegeleiding wordt dan ook geadviseerd voor deze zone.

Het plangebied van de restauratie van de kloostergebouwen heeft een oppervlakte van 1377m². Om een duidelijk beeld te krijgen van de archeologische site is het nodig in een aantal zones een vlakdekkende opgraving uit te voeren (Figuur 1, bijlage 3 van het verslag van resultaten). Hierbij gaat het om de volledige kelderruimte van WP3, WP4, WP5, WP6, WP7 en WP15b. Ook de zone van collector (WP16) zal onderwerp zijn van opgraving. Voor de uitgraving van de rioleringswerken (WP17, WP18) wordt een archeologische begeleiding voorzien.

Figuur 1: Fasering vooronderzoek op GRB.

- **Vraagstelling**

Het archeologisch vooronderzoek in deze Fase 1 heeft aangetoond dat er binnen de contouren van de geplande werken nog een archeologische site aanwezig is. Onder de huidige kelders zijn nog oudere sporen (vloeren, muren, werkniveau) aanwezig die te linken zijn aan bouwactiviteiten binnen het klooster. Daarnaast zijn ook stratigrafisch oudere afvalkuilen aanwezig evenals een oudere leeflaag op het colluvium. Een verdere opgraving is bijgevolg noodzakelijk om tot een beter inzicht (zowel ruimtelijk als chronologisch) te komen van deze archeologische site.

Voor de opgraving worden alvast volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren? Welke is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten? Kan een fasering worden opgesteld?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Welke vondstcategorieën werden aangetroffen? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- De aangetroffen afvalkuilen situeren zich stratigrafisch onder het niveau dat als werkniveau uit de kloosterfase wordt geïnterpreteerd. Het materiaal uit de afvalkuilen dateert uit de 17de – 18de eeuw. Zijn de afvalkuilen en de daaropvolgende ophogingslaag en werkniveau allen te situeren rond de initiële bouwphase van het klooster? Of is het aangetroffen kalkniveau/ werkniveau te relateren aan een latere bouwphase? Zoja, behoren de kelderfunderingen met mergelblokken al dan niet tot de eerste initiële bouwphase van het klooster? Indien deze niet tot de eerste bouwphase behoren, zijn er sporen van de oudste kloosterfase teruggevonden?
- Welke is de ruimtelijke organisatie en haar evolutie op basis van de aangetroffen archeologische sporen?
- Tijdens het vooronderzoek van Fase 1 werd in sommige proefputten onderaan een oudere leeflaag op het colluvium aangetroffen. Deze dateert van vóór de ingebruikname van het terrein als klooster. Uit deze laag werd een niet determineerbaar fragment handgevormd aardewerk gerecupereerd. Welke is de datering van deze laag. Worden sporen aangetroffen die te linken zijn aan deze periode voorafgaand aan de ingebruikname als klooster? Welke

sporencategorieën kunnen onderscheiden worden? Wat is de datering van deze sporen?

- Uit één van de aangetroffen afvalkuilen uit het vooronderzoek werd een relatief grote hoeveelheid visbot aangetroffen. In welke mate draagt de inhoud van de afvalkuilen bij tot de reconstructie van het consumptiepatroon gedurende de 17de-18de eeuw. Zijn er sociale conclusies te trekken uit het bekomen patroon (clerus versus gewone man).

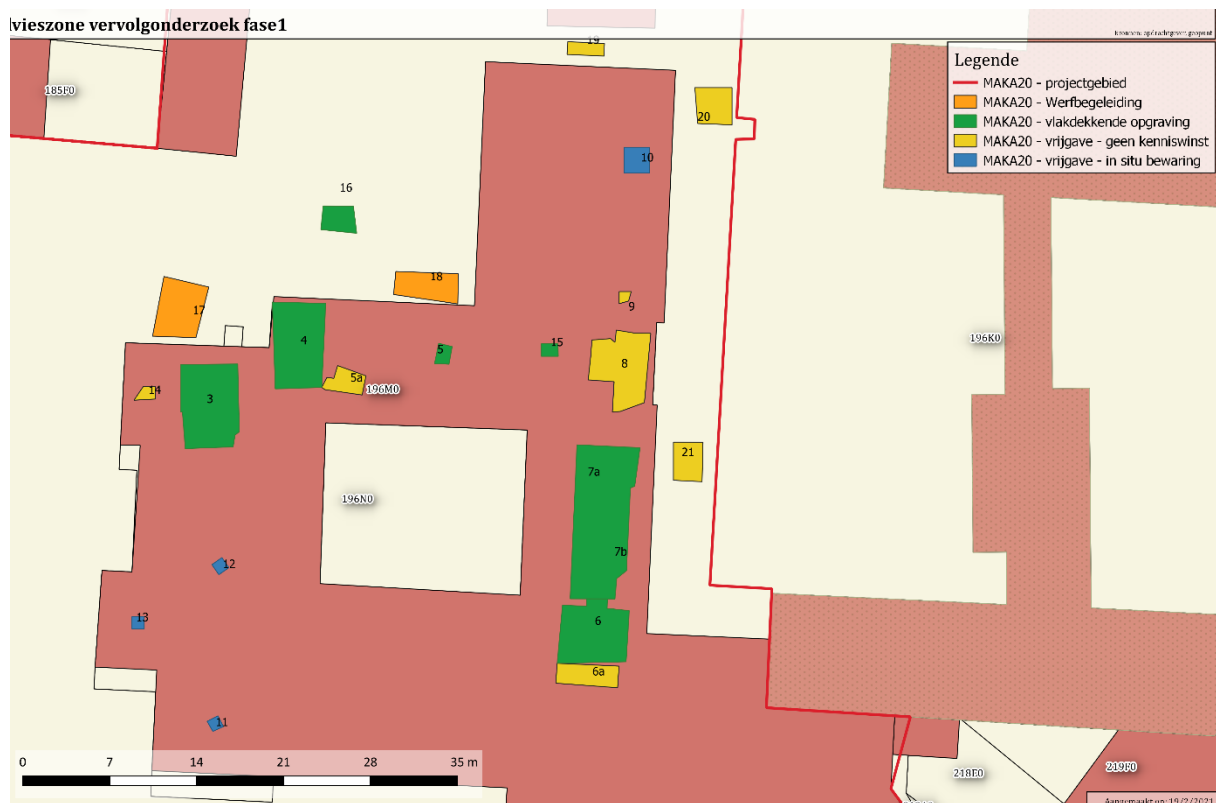
- **Plan van aanpak**

Binnen het plangebied wordt geopteerd om de volgende zones vrij te geven waar het archeologisch niveau *in situ* kan worden bewaard. De zone betreft de oppervlakte van de kapel waar WP11, WP12 en WP13 werden aangelegd en de kelder waar WP10 werd onderzocht. De zone waar geen verder kenniswinst kan worden verkregen wordt tevens vrijgegeven. Het betreft in de kelderruimtes de ruimte van WP 5a, WP6a, WP8, WP9 en WP14. De zones van de buitenaanleg waar geen kennispotentieel kon worden verkregen betreffen WP19, WP20 en WP21.

De zones waarbij het kennispotentieel van dergelijke aard is dat deze vlakdekkend dienen te worden opgegraven, betreffen de kelderruimtes van WP3, WP4, WP5, WP6, WP7a, WP7b en WP15. De zone bij de buitenaanleg waar een vlakdekkende opgraving wordt geadviseerd, betreft de uitgraving van de collector, zijnde de zone van WP16.

De overige buitenwerken rond de zone van WP17 en WP18 worden verder onderzocht onder de vorm van een werfbegeleiding. De aangetroffen archeologische sporen kunnen een inzicht bieden in de bouw-/gebruiksfase van het klooster. In het licht van het bewaarde bodemarchief (voornamelijk puin- en ophogingslagen, 1ste archeologisch niveau op -70cm onder het maaiveld) en de aard van de geplande werken (smalle riolerings-sleuven van 0.5 x 0.7m) is een volwaardige opgraving niet nodig om het verwachte kennispotentieel ten gelde te maken. Het meeste potentieel zit hem namelijk nog in het aantreffen van muurwerk waarvan de ligging, orientatie, aard kan helpen bij het beter ruimtelijk begrijpen van de kloostergebouwen.

Op onderstaande figuur wordt het advies voor Fase 1 op het proefputtenplan geprojecteerd (Figuur 2, Bijlage 1). Overal wordt het bodemarchief integraal opgegraven.

Figuur 2: Advieszones Fase 1 (Bijlage 1).

Afhankelijk van de praktische uitvoering kan de vlakdekkende opgraving gebeuren in één of meerdere opgravingsvakken. Hierbij is het van belang dat deze een voldoende grote omvang hebben om een optimaal ruimtelijk inzicht te verkrijgen tijdens het terreinwerk. Concreet wil dit zeggen dat aangetroffen structuren steeds in hun geheel worden opgegraven. Het couperen gebeurt pas wanneer de volledige structuur is vrij gelegd.

Men dient te vermijden dat het opgravingsvlak langdurig ongeregistreerd blijft en door extreme weersomstandigheden (vb. droogte of overvloedige regen) beschadigd wordt. Opgravingsvlakken kunnen enkel door zwaar materieel worden betreden nadat het is geregistreerd en na goedkeuring door de veldwerkleider.

Alle graafwerken gebeuren onder begeleiding van minstens de veldwerkleider. Het afgraven van de grond gebeurt laagsgewijs en tot op het archeologisch relevante niveau. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Hierop worden geen afwijkingen voorzien.

Staalname en conservatie dienen te gebeuren volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk.

- **Criteria**

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling beantwoord kan worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

- **Schatting totale duur**

Er wordt geschat dat een voldoende grote en ervaren opgravingsploeg van minstens een archeoloog en een veldtechnicus het veldwerk kunnen afronden in ca. 10 werkdagen.

- **Kostenraming**

De kosten voor de graafwerken, bemaling en werfinfrastructuur maken geen deel uit van de kostenraming.

- ➔ Veldwerk : 11 000 euro
- ➔ Verwerking en rapportering: 8000 euro
- ➔ Natuurwetenschappelijk onderzoek: 6000 euro
- ➔ Conservatie: 500 euro

- **Gewenste competenties**

- Eén veldwerkleider (vergunninghouder). Hij/zij:
 - dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°);
 - beschikt over minstens 220 werkdagen opgravingservaring op sites met complexe verticale stratigrafie, aangetoond via CV.
- 1 archeoloog-assistenten. Hij/zij;
 - dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°);

- beschikt over minstens 120 werkdagen opgravingservaring waarvan op sites met complexe verticale stratigrafie, aangetoond via CV.
- Eén aardwetenschapper die gedurende het veldwerk op afroep aanwezig is

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider en een archeoloog-assistent ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog.

- **Deponering**

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Na afronding en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard bij de bouwheer. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code Van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).

Maaseik Kapucijnenklooster - 2020E97

Bijlage 1

Advieszone vervolgonderzoek fase1

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- MAKA20 - projectgebied
- MAKA20 - Werfbegeleiding
- MAKA20 - vlakdekkende opgraving
- MAKA20 - vrijgave - geen kenniswinst
- MAKA20 - vrijgave - in situ bewaring

